

SPRINGFIELD
JOURNAL
DEPT.
18

Т. 442.067

Выдагештва У. Знамяроўскага.

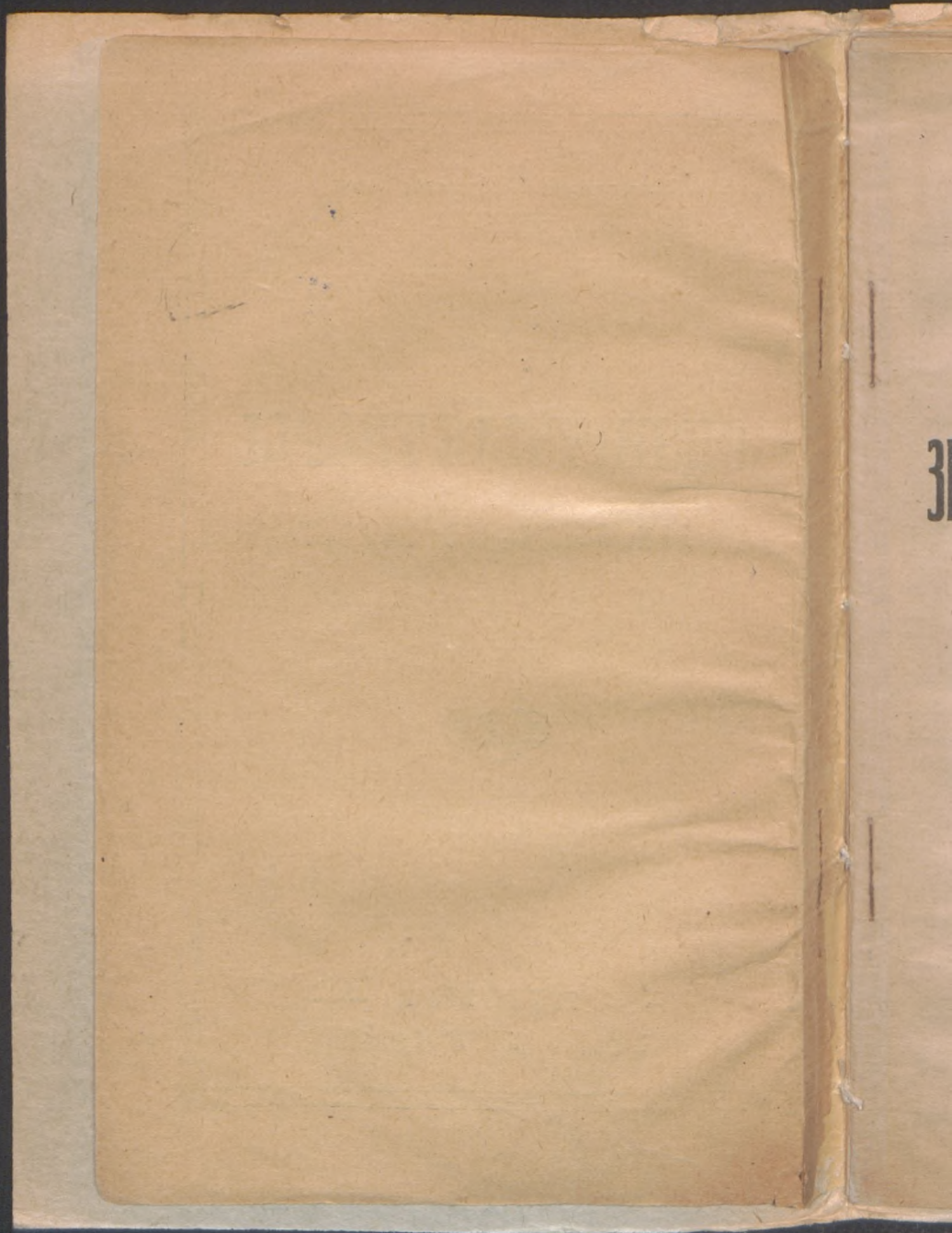
СЦЭНІЧНЫЯ ТВОРЫ

ДЛЯ ДЗІЦЯЧАГО ТЭАТРУ. ■

—:— ВІЛЬНЯ 1923 Г. —:—

Друварня „ДРУК“ Субач 2.

ВЫДАВЕСТВА Ё. ЗНАМЕРОЎСКАГА

(Gavin Ales)

ЗБОРНІК СЦЭНІЧНЫХ ТВОРАЎ

для дзіцячага тэатру.

Вільня, Друкарня „ДРУК“, Субач, 2. М

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001019141006

I. 442.067

Шчасьлівы чырвонец.

Казка ў двух абразках.

А С О Б Ы:

Жабрачка, старэвьякая, нізенькая, гадоў мае—Бог яе ведае колькі.

Рускі,—у брылю, рускай паддзёўцы, ботах бутэлькамі, з скураной каліткаю праз плячо.

Гандлярка ласоткамі.

Гандлярка вопраткамі.

Сьяляпы, — такі, з лерай і даўгім кіем.

Габрусь,

Гальляш,

Тарэська,

Стэфка,

Гануська,

Адна дзяўчынка,

Мікалай,

Іванька,

Тодар,

Міхась,

Андрэй,

Пятрук,

Павадыр. Гадоў—7-8. З торбачкамі для хлеба.

Звычайныя местачковыя мяшчакі—гандляркі. Разбітныя, беглавокія,—з такімі-ж каліткамі, як у Рускага каторага ўсякі бачыў,

усё вясковыя дзеці, пикаляры. Габрусю 12 гадоў, Гальляшу 10, каля 11 гадоў. Рэшта дзяцей ў веку ад 9 да 12 гадоў. Адзеты звычайна, па вясковаму; хто бядней, хто крыху багацей, хаця больш-менш усе роўна.

Вясковыя хлопчыкі і дзяўчаткі школьных гадоў.

АБРАЗ ПЕРШЫ.

Дарога за сілом. У далячынні, праміж лугоу, відаць рэчку. За імі няроўны відок. Навысокія непарыўныя горы, пакрытыя зарасьнікам, праміж якога там-сям — старэйшыя дрэвы. Справа пад вечар. Каля дарогі валяецца таўстая калода.

Зьява 1-я.

Жабрачка выходзіць з правага боку, апіраючыся на даўгі кій і ідзе па дарозе. Адзеньне яе зборнае, з усякіх лахманоў. Абвешана торбачкамі і кайстрачкамі.

Жабрачка. (Убачыўшы калоду): А, адначыць можна! (Сядзе на калодзе, палажыўшы кіек каля сябе і зверху у ніз глядзіць сабе ногі; прамаўчаўшы): Ходзіш, ходзіш, цягаешся, валочышся па сьвеце... Апрыкрала! Людзі мяняюцца, а я ўсё адна... Усякаму дагадзі, ўсяўаму пчасьця дай, а мала-хто падзякуе, — ўсякі на долю наракае.— „Доля такая, доля гэтакая; а я ўсё адна, ні добрая, ні благая... Ня ўсё-ж роўна людзі, што ў гэтай вёсцы, што ў тэй? Мне ўсё роўна! Я іду, сваё раблю, а назад не аглядаюся. Бывае так, што часамі таго самага чалавека на дарозе спаткаю,—дык што-ж? Мне ўсё роўна: той чалавек, гэты чалавек,—адны людзі! Для ўсіх адным пчасьцём сееш, а што яно няроўна абыходзіць, ды я ў гэтым ня вінна... Я сабе іду, сваё раблю, а аглядацца некалі: — людзей шмат, я адна,—ўсім дагадзіць мушу... Вось так, (выймае з адной кайстры жменьу чырвонцаў і кідае яе на дарогу, разсываючы), выйнеш, пад ногі кінеш, а хто знойдзе, і як спажыве, хто яго ведае;—мне аглядацца няма калі! (Зноў глядзіць ногі). Ох ножкі мае... ножачкі, замучыце вы мяне так балючы. (Нахіляе галаву ніжэй і нізэй, ніха мурмоча сабе пад нос, задрэмліваючы, і, заснуўшы, зсоўваецца з калоды на зямлю і кладзецца на бок. Мурмоча, як бы праз сон: Ды й я вас мучаю... Ножачкі... Людзі... Людзей шмат... Хадзі, хадзі... А я не аглядаюся...

Зьява 2-я.

Жабрачка і шкаляры. Шкаляры выбягаюць гурмам,— відаць, варочаюцца з школы. Хлапцы, дзяўчаткі,—вясковыя дзеці, на усякаму адзеты. На перадае іх Габрусь. Крычыць, абярнуўшыся да другіх, махаючы кніжкамі:

Габрусь. Хлапцэ! Дзяўчаты! Каму дамоў ня пільна?

У С. Е. (Пытаюцца разам, але кожны пасвойму). Чаму? Дык што? А што будзе? (Чуецца некалькі галасоў): Мне, мне...

Габрусь. Бо каму ня пільна, дык маглі-б тутака астацца пагуляць.

Некаторыя. Можна! Можна!

Адна дзяўчынка. А мне трэба ісьці: —мамаказала ня бавіцца. (Ідзець).

Тодар. А мне есьці хочацца:—сьнедаць нічога з сабой не браў. (Ідзець ён, а за ім і першай дзяўчынкай дзеці часткаю расходзяцца. Некаторыя мочкі, некаторыя з слоўмі: „і мне трэба ісьці“, „і я не магу астацца“, „у хаці чакаюць“ і інш. аддзяляюцца і йдуць. Ён у след з той часці, якая застаецца, крычаць: „Стэфка пачакай! Пойдем разам, толькі крышку пагуляем“, „Яська, куды ты?“, і г. д. Але да іх адказуюць тыя, каго клічуць, „Не пайду“, „Мамаказала“ і г. д.)

Зьява 3-я

Некаторыя астаюцца, усяго душ 10, з іх 3 дзяўчынікі...

Стэфка. (Да Габруся). А ў што будзем?

Габрусь. Ды ў што хочаце. Ну, у гарэлыша давайце!

Тарэська. Не, не, лепі ў зван.

Мікалай. У жмуркі! У ката!..

Гануська. У сяло!

Іванька і інш. (На перабой). У краскі! У

Маскву! У караля! (Потым крычаць): У соль! У соль, будзем у соль гуляць! У соль! У соль!

Габрусъ. Ну, хто сядзе са мной? Сядае на зямлю).

Мікалай. Я! (Падбягае і сядзе, рэшта становіцца у кучы і потым, расцягнуўшыся у адзін рад, пераходзяць праз ногі сядзячым на зямлі, сьняваючы хорам: „ідзець байдак бяз солі, бяз солі! Ідзець байдак бяз солі, бяз солі“ (Нерайшоушы так, наварачуюцца назад і адзін на адным перескакуюць праз ногі тых, што сядзяць, з крыкам: „ідзець байдак з солью“! Чацьвертага з чаргі, Іваньку, Габрусъ ховіць?).

У С Е. Ай-яй, Іванька папаўся, ні перайшоў з солью!

Габрусъ. (Устаушы, да Іванькі): Ну цяпер ты сядай, а я соль пацягну. (Усе пачынаюць гульні зноу: Мікалай здаіў Стэфку, которая, як, толькі Мікалай устау, кажа)

Стэфка. Ай, я ня хочу сядзець! Што гэта за гульня, каб сядзець? Лепі ў што-небудзь другое будзем гуляць.

Габрусъ. А ў што другое?

Гануська. У перасечкі, у перасечкі!

Іншыя. (Падтрымаюць): У перасечкі, у перасечкі!

Габрусъ. А хто першы пачне гарэць? Хо-чаце, я буду?

Некалькі гал. Не-не, чатавацца, каму першаму!

Габрусъ. Ну добра, будзем чатавацца. Станоўцеся роўна.

(Усе становяцца каля яго паўколам, а ен пачынае лічыць на-поу сьняваючы):

1.

Саломінка, яромінка

Прэла, гарэла,

На мора ляцела.

Выйдзі вон, Радзівон!

2.

Цок—цылірок,
Пана Фіда футарок
Прэў, гарэў, пастарэў!
Апанас, выйдзь ад нас!

Калі скончылася чатаваньне, Мікалай, каторому прыпала гарэць, кажа. „Ну, станоўцеся, будзем гуляць“. Усе становяцца за яго плячыма пара за парай, а Тарэська ня мае сабе пары.

Тарэська. А ў мяне пары няма.

Мікалай. Дык пастой так, пакуль мы ня скончым.

Тарэська. Ай, я ня хочу, я бардзей да хаты пайду!

Некаторыя. (Абярнуушыся). Чакай, Тарэська! Мы толькі раз абяжым без цябе, а потым усе будзем гуляць.

Тарэська. (Стаўшы з боку, нараўліва): Ай Я ня хочу.

Габрусь. Ай, слухайце, вунь Тарэсьцы і пара йдзе!

У С Е. (глядзяць на дарогу, адкуль прыйшлі адзываюцца галасы): Гальляш! Гальляш!

Мікалай. Хадзі хутчэй, Гальляш, становіся ў пару!

Зьява 4-я.

Тыя-ж і Гальляш, хлопчык гадоў 9—10, з кніжкамі, адзеты на горні за іншых шкаляроў.

Гальляш. (Усім, каторыя яго абступваюць, некаторыя нават ухапішы за рукавы). Куды вы мяне клічаце?

Габрусь. У перасечкі гуляць з намі.

Гальляш. Ой не, я і бяз гульні дамоў забавіўся! Будзе мама сварыцца, што спазніўся. Яшчэ трэба па каня ў лог ісьці.

Мікалаі. Пасьпееш! Разам пойдзем у лог.
А дзе-ж ты быў?

Гальляш. У вучыцелькі. Дровы ёй заставаўся пілаваць.

Стэфка. Якія дровы?

Гальляш. Ды вучыцельчыны-ж!

Габрусь. А хіба наша настаўніца сама свае дровы рэжа?

Гальляш. Як-жа сама? Бачыш-жа, я памагаць аставаўся.

Габрусь. Ну, то ты, ведама, любіш падласьціцца..

Гальляш. Чаму так,—люблю?

Габрусь. А што-ж, астаецца памагаць вучыцельцы, маўляў-бы яна і наняць каго не магла?

Гальляш. А каго-ж яна нойме? Ды і грошай у яе нямашака. Гэта-ж яе мама хворая, дык усё сваё жалаваньня аддае на яе лябоку. Чаму-ж не памагчы? І што тут кепскага?

Тарэська. Праўда, праўда! (Да першага хлопца): Ты ня добры, Габрусь, не шкадуеш нікога.

Габрусь. Эт, усіх шкадавзць.. Давайце лепі гуляць. (Да Гальляша.) Ты ў нас гульнію сапсаваў толькі!

Гальляш. Вы самі мяне, ня ведаю чаго, клікалі?

Мікалаі. Гуляць, гуляць! Нашай Тарасьцы пары няма ў перацінкі стаць.

Гальляш. Не, я не магу, трэба йсьці..

Мікалаі. Астанься, астанься! Толькі здэін раз згуляеш, ды ўсе пойдзем разам.

Усе. (Просьці.) Астанься! Астанься!

Гальляш. Ну, добра, добра, абы-б хуценька, не забавіцца.

Мікалаі. (Хлопнушы Гальляша па плячу і падскочышы ад радасьці.) Гэтак лепі адразу казаў-бы! (Да

усіх.) Ну, ў пары, ў пары! (Становіцца сам, а за яго плячыма становіцца іншыя, кажа: „гару“ і аглядаецца назад).

У с е. (Крычаць.) Не, не, цур, цур! Не глядзі назад! Не глядзі назад! Глядзі роўна!

Мікалай. (Затыкаючы вушы.) Ой не верашчыце-ж так! Буду роўна... Ну, гару!

У с е. (Хорам.) Гары гары яс-на, кабы не пяс-ла. Пых! (Пасля „Пых“ апошняя пара, абягаючы усіх, а так сама і Мікалай стараецца злучыцца наперадзе).

(Перасечнік-Мікалай ловіць аднаго з пары з крыкам: «ага, братка, спаймаў! Ну цяпер ты сячы!» і, узяўшыся за рукі з другім з тэй пары, становіцца наперадзе усіх. Новы перасечнік, так, як і Мікалай, становіцца да усіх плячмі і крычыць, „Гару“! Тады усе, як перад тым абягаюць зноу „гары ясна“... і пасля „Пых“ — апошняя пара так сама абягае з двух бакоу гуляючых, каб злучыцца, што ей і удаецца. Яна становіцца у першы рад. Той самы перасечнік, стаюшы наперадзе, крычыць зноу „Гару“ і гульня ідзе і далей, аж да таго часу, пакуль абягаць усіх ня прыходзіцца тэй пары, у якой стаю Габрусь. Уцякаючы у бок ад перасечніка, ен раптам становіцца і, жвава нахіліўшыся, паднімае лешта. Перасечнік яго ловіць у гэты час.)

Перасечнік. Ага!

Габрусь. Цур, цур, я ня буду!

Перасечнік. Чаму?.. Пакажы, што ты падняў!

У с е. (Кідаюць ралы і падбягаюць да іх) Што? Што?

Габрусь. Што! (наказуе усім) — Вось што! Чырвонца знайшоў!

У с е. (Зьдзівовапа). Ай-яй! Чырвонец! Чырвонец...

Стэфка. Трэба пашукаць, ці няма тут яшчэ чырвонцаў! (Кідаецца шукаць, а за ей усе. Чуюцца галасы: „Не, няма, нехта адзін толькі, мусіць, згубіў“ „Не, тут знойдзем яшчэ аднаго“).

Галляш. (Раптам усекавае з зямлі і, высака падняўшы у руцэ чырвонец): Ага, вось ён! І я знай-

шоў чырвонца. Залаты, залаты! Пакручвае чырвонен у пальцах на усё бакі.

У с е. (Абступваючы яго). Аяй, і ён знайшоў!
І ён знайшоў!

Г а б р у с ь. (Працягуючы руку да Гальляша): Дай!

Г а л ь л я ш. (Кладзе яму на далонь чырвонец). На...

Г а б р у с ь. (Бордзенька хаваючы абодва чырвонцы у кішаню). Дзякуй! Ха-ха-ха!

Г а л ь л я ш. Як — „дзякуй“? За што ты дзякуеш?!

Г а б р у с ь. Ды за таго-ж чырвонца, каторы ты мне падараваў?

Г а л ь л я ш. Я табе не дараваў чырвонца, я толькі даў табе паглядзецц на яго.

Г а б р у с ь. Я-ж у цябе не прасіў паглядзецц. Я напросіў „дай“, а ты сказаў „на“ і аддаў мне чырвонца; тагды я табе за яго падзякаваў...

Г а л ь л я ш. Але я хацеў сказаць: „на паглядзі“, а ты мяне перабіў.

Г а б р у с ь. Ну, я гэтага ня чуў. Ты сказаў мне—„на“, я табе—„дзякуй“, і на гэтым квіта. (Частка дзяцей сьмяецца).

Г а л ь л я ш. (З плачам у голасе). На што ты мяне ашукаў? Я табе не аддаваў саўсім, а ты...

Г а б р у с ь. Гэта ты мяне ашукаць хочаш: сам аддаў наперад, а цяпер зноў даходзіш. Ідзі на гэта такога дурня, як сам, пашукай... Хай табе зучыцелька дасць чырвонца за тое, што ты ёй дровы пілаваць астаешся. (Частка дзяцей сьмяецца, другая трымаецца няўпэна).

Г а л ь л я ш. Аддай!..

Г а б р у с ь. Ого! Наша каза за сьлёзы ўзялася: бэ-э... (да усіх). Ідзем, я вас пукеркамі пачастую. Хіба дурнявых сьлёз ня бачылі, ідзем! (Усё адварачуюцца за ім і йдуць па дарозе у веску. Габрусць яшчэ раз абарачуецца і дражніць Гальляша): бэ-э... бара-ан..

Гальляш. Абакула! Ашуканец!
Габрусь. (Выбігаючы). А, дык ты яшчэ і
лаяцца! Дык вось-жа табе! (Б'е Гальляша пад ножку,
аж той падае, і уцякае, а за ім усе дзецi, каторыя яшчэ за-
ставаліся).

Зьява 5-я.

Гальляш і Жабрачка.

Гальляш. (Паднімаючыся з зямлі, з горкім пла-
чам): Адабраў... Чырвонец адабраў, ды пабіў яшчэ...
Ашуканец... (плача, выціраючы рукавом сьлезы).

Жабрачка. (прачнуушыся, паднімае галаву). Ох!
(глядзіць на Гальляша). Хто гэта плача тут? (Падніма-
ецца, бярэ ў рукі кій і, папраўляючы катомкі): Нейкае
хлопчанё... Падайсьці запытацца?.. (Па старэччаму па-
льходзіць зваду да Гальляша і кладзе яму сваю руку на плячо).
Аб чым засмуціўся, дзіцятка, чаго плачаш?
Гальляш аглядаецца на яе, як бы са страхам, яна гладзіць яго
па шапцы рукой). Ня бойся, ня бойся мяне, дзіцятка,
скажы, чым цябе пакрыўдзілі?

Гальляш. (праз плач, пакрыўджаным голасам).
Мы гэтта гулялі...

Жабрачка. (жываючы галавой). Гулялі, гу-
лялі... Што-ж бы яшчэ рабілі, каб ня гулялі!..

Гальляш. А ён знайшоў чырвонец...

Жабрачка. Хто-ж ён, дзетачкі?

Гальляш. Габрусь...

Жабрачка. А-а... Бач, Габрусь знайшоў
чырвонец; а... далей што?..

Гальляш. А потым я знайшоў чырвонец...

Жабрачка. (Як-бы здзіваўшыся). І ты знай-
шоў чырвонец?... Дзе-ж той чырвонец?

Гальляш. Дык ён у мяне адабраў яго...

Жабрачка. Хто?..

Гальляш. Габрусь... Ен кажа: „дай“. Я
думаў, што ён хоча паглядзець толькі, дык кажу:

„на“, а ён узяў, палажнў у кішаню і гаворыць „дзякуй“! (усхліпае).

Жабрачка. Ай, які нягодны! І не аддаў?

Гальляш. Не... А потым узяў мяне і штурхануў на зямлю...

Жабрачка. Ах, нягодны які! Яшчэ пабіў. Вось круцель!.. Ну, нічога, дзеткі, ты ня плач. Усё роўна яму твая чырвонцы не паслужаць. Круцялём, кажуць, сьвет пройдзеш, а назад ня вернешся. Ня плач, дзеткі, што-ж зрабіць. Забраў, дык забраў, няхай гэта яго шчасьце будзе. А я табе (выймаючы з пайстры чырвонец і кладучы яго у руку Гальляшу): а я табе другі чырвонец дам, вась маееш! Гэты можа шчасьлівейшы будзе... (Гаворыць з затаенай думкай). Ніхто яго ад цябе не забярэ... не адбярэ... (Гладзіць Гальляша па галаве, зьняючы з яе шапку).

Гальляш. (Ловячы яе рукі, каб пацалаваць, жыва). Дзякуй, дзякуй, бабулечка!

Жабрачка. (Не даючы рукі): Ня трэба, дзеткі, мяне ў руку цалаваць, хоць я й старая. Дай, лепі я цябе ў твае гэтыя бедныя вочкі, што плакалі, пацалую. (Адхіляе яго галаву і палуе яго у вочы). Ну, а цяпер ідзі дамоў, там на цябе, пэўне, чакаюць. Але толькі нікому, пакуль што, аб сваім чырвонцы не кажы. Рана людзі даведаюцца—пашкодзіць можа. А ў нядзелю, як будзе фэст, дык ты раней за другіх пастарайся на торг трапіць і там на усё, што ні ўпадабаецца, смела падыходзь і пытай цану— ўсё за свайго чырвонца купіш. (Так гаворачы падводзіць хлопчыка аж на край дарогі у веску і, запыніўшыся сама, яго легавька падштурхуе рукою). Ну ідзі, мае дзеткі! Там цябе ў хаце чакаюць...

Гальляш. (З-за дрэваў ужо). Дзякуй бабулечка!... Дзякуй!

Жабрачка. Няма за што, дзеткі, няма за што!...

Зьява 6.

Жабрачка адна.

(На старэчану). Ой трэба ісьці... Трэба сабе ісьці... Што там пчасьце?.. Адзін даў, другі ўзяў... Ой, ногі мае, ножачкі! Калі вы хварэць пераста-неце?... Ой, ой!.. (Так наволі вохваючы ідзе сабе далей па дарозе у бок ад вёскі).

Заслона.

АБРАЗ ДРУГІ.

Адзін з куткоу рынку. У глыбі снэны, каля паркану, стаяць тры ваходныя крамкі на ручных каламанках. У першай, з прагага боку, — пернікі, цукеркі, ласоткі.. У другой — абразкі, малюнкi, устужкі, каралі, цацкі, у трэцяй хусткі, сукенкі, боты—усіялякія адзежы. За парканам—вуліца, абса-дзанае дрэвамi, край нечыяй сялібы, поле; хаваецца у лесе далёкая крывая дарога.

Зьява 1-я.

Гандлярка ласоткамі, Рускі, Гандлярка адзежкай

Рускі. (Тупае каля сьвай крамкі, разьвешваючы тавар; да гандляркі ласоткамі): Што-й матушка, престо-л-то ў вас вялік?

Гандлярка ласоткамі. Яшчэ які вя-лікі, чалавеча. Народу таго, звычайна, як мурашак, бывае,—толькі спраўляйся...

Рускі. Ішты! А чаво-ж ня відаць—народу-то?

Гандл. лас. Як ня відаць, а што гёнам робіцца, паглядзі? (Паказуе у правы бок.) Толькі яшчэ рана крыху; гёта-толькі тыя, што здалёк на наш фэст прыяжджаюць.

Рускі. Вона!

Гандл. лас. Але. Ты, мусіць, першы раз тут купуеш, што ня ведаеш?

Рускі. Впервой.

Гандл. лас. Відаць,—бо пытаешся. Тутака ў нас на ўсё свой парадак. Бачыш (паказвае рукой) вунь, аж там, за царквой,—там усё толькі коньмі гандлююць,—бо ў гэты дзень у нас конскі кірмаш; той канец конскім дзеля таго завецца. Бліжэй ля царквы—там дзядоў, як мурашак, збіраецца,—гэты канец—дзядоўскім завецца. А гэтта, дзе мы стаімо, і бліжэй сюды да нас, тут, бачыш, усё моладзь, ды бабы, ды дзеці таўкуцца, дык наш канец называецца дзядцінцам...

Рускі. Эва!

Гандл. лас. Але, дзядцінцам! (Як раней, усё прыбіраюць тагары на сваіх латаках. Карогкая пауза).

Зьява 2-я.

Тыя-ж і жабрачка. Ідзець вехае, кіхае. Першай на ле зьвартае увагу гандлярка ласоткамі і, кінушы прыбірацца, глядзіць на яе з здзіўленьнем. Жабрачка паволі ступае-сунецца.

Гандлярка ласоткамі. Куды йдзіць бабуля? Мусіць ня туды трапілі, у нас жабракі ўсе тамака (паказвае рукой) у старэцкім канцу.

Жабрачка. Га? Кх-х-х-х... Што? У старэцкім канцу, кажаш, маладзіца?

Гандл. лас. Ну але!

Жабрачка. Але паехаў на вале, кажуць, такам праўду араць... Хэ-хэ-кх-кх. Ой, старасьць, дачушка!

Рускі. Іш ты, бабушка! Старая, старая, — а відаць, бывалая... Как урезала-то!

Жабрачка. Як старая, то й бывалая—ве-

дама. Мусіць нікому з вас, як мне, не давялося
столькі бываць на сьведзе ўсюды.

Рускі. Ой-лі? І в Ярусаліме пабывала?

Жабрачка. І ў Ярусаліме... Усюдых мяне
было досыць... і з мяне досыць...

Рускі. Іш ты!

Жабрачка. А ў вас гэта што сягоньня
за збор народу,—фэст, ці кірмаш?

Гандл. лас. і фэст, і кірмаш на коні,
бабка. А жабракі ў нас вунь там каля касьцёла
сядзяць. Пайшлі-б і вы туды, ўсе-ж бы сягоньня
мелі.

Жабрачка. Не, маладзіца, дзякуй, я не
жабрую. Часамі, бывае, папрашу хлеба кавалачак,
а так у мяне дзяк-кх-х-х, (кашліе), у мяне і сваё
ёсьць. На што людзям у вочы лезьці?..

Гандл. лас. Ну, як хочаш сама. Я так
сабе раю.

Жабрачка. А, ведама, так сабе, ведама.
Якое убранные, так таму і прыманьне, а які па-
чот, такая й падзяка... А ў вас гандаль, ці што?

Гандл. лас. (Грубавата). Няўжо-ж ня бачыш:
—гандлюем!

Жабрачка. А-а, ну я крыху недабачу.
Купец з мяне кепскі, мусіць, ня куплю нічога. Во
хіба сама што прадаць спрабую...

Рускі і Гандл. лас. (У адзін голас). Ты?!.

Жабрачка. Ох, напужалі! Чаго вы гэтак
здзівіліся? І я тавар сякі такі маю...

Рускі. Што за тавар?

Гандл. лас. Які тавар, бабулька? (Гандляр-
ка вопраткамі адыходзіцца ад свайго латака і цікава прыслу-
хоўваецца і прыглядаецца).

Жабрачка. Як на каго, як для каго!..
Усяго патрошку.. Вось тут здаецца яшчэ
нікім не занята я тут і прыспасоблюся.. (Ідзе на

левы бок, крыху наперад і, скінушы з плячэй торбы, ставіць іх на зямлю. Потым выймае з аднаго торбы пасцілку і, паслаўшы яе на зямлі, раскладае на ёй, выймаючы з торбы, усялякае рухоньце: пучкі засушаных кветак, шчарбатыя нейкія міску і кубак, маленькую барылачку ад гарэлкаў, старую шапку—мягелку, скрыпачку з адной толькі рымкай і як-бы абгрызаным сьмыком і г. д. Выймаючы, старая прыгаварвае — мурмоча: „Тавар... У мяне ўсякага краму досыць, хай толькі бяруць, каму што трэба! Будзе з чаго і паеьці і папіці і людзей сьмяшыці“. Пакуль яна усё гэта робіць усё прыглядаюцца на яе тавар; гандляркі ўсміхаюцца жаласьліва, а Рускі падступішы усіх бліжэй глядзіць-глядзіць, нарэшце кажа, накішліваючы: „Тоже сказала, — тавар“! У часе гэтай сьмычкі чуецца гоман народу на рынку, а каля слоў рускага гоман чуецца бліжэй. З яго выдзяляюцца галасы, сьмяшкі, крыкі. Гандлярка вопраткамі, падняўшы вочы у той бок, адкуль ідзець гул):

Г ан д л. вопратк. Ай, воў-ці мне, любенькія, ідуць ужо, ідуць!

Г ан д л. ласотк. Але, а мы тут саўсім аб торгу забыліся. (Становіцца прытка за свой латак).

Рускі І пра!.. (так сама ідзе да свайго латака і нешта яшчэ напраўляе).

Г ан д л я р л а с о т. (Запрашаючы на сьпеу).

Пернічкі-цукерачкі,
Прысмачнікі-ласотачкі!
Ня мінайце, цётчкі!
Пернічкі, цукерачкі,
Смачныя, салодкія!

З ь я в а 3-я.

На вуліцу адразу гуржамі выходзіць некалькі па сьвятлому прыбраных дзяцей; з сьмехам, з крыкам разьбягаюцца яны купкамі каля крам, прыглядаюцца; некаторыя дзе-што купляюць. Першым чынам торг вачаеся у гандляркі ласоткамі. Яе пытаюць: „колькі каштуе“, „на чым“, „на сколькі“, яна завіхаючыся адказвае „на грошычку“, „на капейку дзвёв“, „шастак“, і бяручы грошы, аддае то аднаму, то

другому тавар. Некаторыя, купіўшы у яе, ідуць дадэй пад
Рускага, дзівянца на абразкі, потым пераходзяць далей.
Некалькі прайшло і міма жабрачкі, жартам пытаецца: „па
чым“, а пачуўшы ад яе адказ, кажуць: „Ого, шмат хо-
чаш, бабулька“!

Рускі. (У часе гэтага сьпявае):

Шпількі, да іголачкі,
Сергі, да прыколачкі,
Лентачкі, калечкі..
Бусы, да каралікі,—
Чыстыя хрусталікі,
Кніжачкі, карціначкі,—
Падхадзі, дзявчыначкі.

Гандлярка вопраткамі. (Абрывіста):
Боцікі.. Шапачкі.. Сьвітачкі.. Хустачкі.. Пек-
ныя.. Боцікі.. (З гургу выдзяляюцца Стэфка і Гануська,
выходзяць наперад, як бы для перагавораў).

Стэфка. Гануська, як ты скажаш, купіць
мне гэтыя каралікі (паказуе на кораб Рускага), Ці ня
купіць?

Гануська. А чаму-ж не, калі грошы маеш,—
купі. Я-б сабе дык купіла-б.

Стэфка. Калі-ж ён дорага хоча.

Гануська. Ну дык ня купляй, калі дорага.

Стэфка. Не-не, я куплю сабе, куплю! Ха-
дзем! Варэ за рукаў Гануську скоранька йдзе далатака. Ад
латака з вопраткай адыходзіць Іванька, а з ім Міхась
і Андрэй.

Іванька. (Трымае у руках боты).

Міхась. Але-ж фاینыя ты боцікі узяў!

Іванька. (Радасна, аж падняўшы боты прад вочы).
Але!

Андрэй. Толькі-што ты не памераў, можа
яшчэ і не па тваёй назе?..

Іванька. Чаму не па маёй?—А во-ж я іх
адзешу (сядзе і пакладае на босую нагу адзін бот).

Андрей. Палез?!

Іванька. Ого! Яшчэ як... Зараз і другі надзену! (Адзіе другі бот і, ускочыўшы на ногі); Ну? Дзівецся! (Пляскае па халаве).

Міхась. І нідзе ня ціснуць?

Іванька. Нізесенькі! Быц' на маю нагу й шыты. Ну, як, добра? (Да Жабрачка, жартам) Добра, бабулька, мне боты, пасуюць?

Жабрачка. Але, пасуюць... Усё тое добра, што пасуе, і ўсё пасуе што добра! Можна яшчэ і ў мяне купіш?

Іванька. Не, грошай ня маю. Татка мне колькі даў, то я ўсе на гэтыя боты выдаў.

Жабрачка. Шкода, шкода, усё ў мяне на аднаго купца болей было-б! Насі здароў, дзелкі, насі здароў...

Іванька. Дзякуй, бабулька! (Да хланцоў): Ну, пойдзем; яшчэ ў мяне дзесятка засталася, купім цукеркаў,— я вас пачастую. (Зварачуюцца да латака, з ласоткамі).

Зьява 4-я.

Выходзіць на вуліцу сьляпец з лераю. Хлопчык падводзіць яго пад бярозу з правага боку і саджае на зямлю. Сьляпец скідае шапку, кладзе леру на калені і, рымнуўшы пару разоў на пробу, пачынае граць потым сьпявае:

Сьляпец:

Павольна.

Ой даў-но на-ві-на ста-ла-ся: ся-стра з бра-ці-кам праішчалася

„Праішчай, брацітка мой родненькі!

„Ці-ж удасца нам спаткаціся,

„Як тым птушачкам разлучаным,—

„Ці натрапіцца зьляцеціся?

„Ой ня людзі нам учынішчыкі,—
„З табой, брацітка, разлучнічкі,—
„Разлучае нас нягоднае
„Гора цяжкае, гаротнае.
„Як памёрлі тата з мамкаю,
„Не к каму нам прыхіліціся“.

А на тое брат адказваў:

„Не маркоцься, мая кветачка!“
У адну брата ўзялі стору, —
У другую павязьлі сястру.
Брата хочуць, каб узяць ваяваць,
А сястру за тры злоты прадаць.
Засмуцілася адна сястра,
Сьлязьмі шчырымі залілася,
Пала воб зямлю, заплакаўшы,—
Птахай шэраю зрабілася.
Прыляцела на сваю старану,
Апусьцілася, пала на сасну.

А на сосну сокал прылятаў,
Ен зязюльку тую так пытаў:

„Ці ня ты дачка Іваназа?”

„Ці ня ты дачка Тацяніна?”

„—Гэта я дачка Іванава.

„Гэта я дачка Тацяніна;

„Ці ня ты-ж то родны брацейка,

„Родны брацейка, Іванавіч?”

„—Гэта я, сястра каханая,

„Твой брацітка я, Іванавіч;

„Вось-жа, бачыш, мы й спаткаліся,

„Як саўсім не разлучаліся!”

Зьява 5-я.

У часе сьляпцовай песьні, часць дзяцей абступае яго і слухае. Некаторыя кідаюць яму у шапку грошыкі, некаторыя цукеркі, абаранкі, кавалкі перніка. З двума другімі хлапцамі выходзіць сюды і Габрусь і становіцца таксама слухаць сьляпцоўскай песьні. Сьлянец, скон-

чыўшы песьню, як-бы глядзіць на усіх падвяўшы твар угару. Дзеці адыходзяцца зноў ад яго, але двое застаюцца і просяць, прысеўшы на кортачкі, зайграць яшчэ што-небудзь. Сьляпец ківае галавой і пачынае настройваць херу. А тыя так сядзіць, аж пакуль ён зноў нешта не зайграў, але што-за шумам не разьбярэш. У часе гэтага, зараз-жа, як толькі сьляпец перастаў граць, дзея ідзе далей.

Габрусь. (Да Міхася, каторы таксама слухаў):
Здароў. Міхась!

Міхась. Здароў, альбо падужаемся!

Габрусь. Нашто дужацца—я і без таго ведаю, хто з нас дужэйшы.

Міхась. Хто-ж?

Габрусь. (З сьмехам). Мусіць-жа ня ты, ды я!

Міхась. Ого, які асілак, а давай папрабуем?

Габрусь. Не хачу й прабаваць, нашто мне пэчкацца!

Міхась. Ага! Бо баішся, што я цябе кіну..:

Габрусь. Яшчэ як! (У часе гэтай гутаркі каля іх збіраюцца дзеці,—большая часць з тых, што гулялі на луге.

Андрэй. З-за другіх. Габрусь, а куды ты свае чырвонцы падзеў, купіў што-нібудзь за іх?

Габрусь. Не, ня купіў, але прышоў вось, каб купіць нешта. Можна што знайду падобнае...

Андрэй. Багаты ты... Пашанцавала табе!

Габрусь. Але, пашанцавала!

Тарэська. Добра пашанцавала: у Гальляша адабраў, дыі кажа: „пашанцавала“. Мала-хто гэта мог-бы!..

Габрусь. (Перадражняючы). Мала хто... ды ня ты толькі! Мала хто гэтак і лгаў бы, як ты: Гальляш мне сам аддаў; я яму кажу: „дай“, а ён гаворыць: „на“, дыі дае...

Гануська. (З боку). Няпраўда, няпраўда!.. Адабраў!.. Ты!.. Ты яму не сказаў, нашто просьці... Бо ты хацеў скруціць.

Габрусь. (Звысака на Гануську). Адкасьніся! Я цябе не чапаю, дык адыйдзіся, пакуль не зачапіў.

Зьява 6-я.

Тыя-ж і Гальляш. Ён выходзіць, узіраючыся на усіх і надыходзіць да сьляпца.

Пятрук. А во і сам Гальляш, хадзі сюды, — тут аб табе гутарка!

Тарэська. Ага, ага! Вось ён сам скажа... (Да Гальляша, каторы надыходзіць). Ён кажа (паказвае на Габруса), што ты яму чырвонца аддаў. Праўда гэта?

Гальляш. Я яму даў паглядзець, а не саўсім, а ён узяў, ды не скацеў аддаць. Але няхай бярэ сабе, я навет татку не пажаліўся. Мне ня шкода, бо мне другі далі.

Габрусь. Ага! Я гаварыў, што ён аддаў. Пятрук. (Да Гальляша). Хто табе даў другі?

Гальляш. Бабка нейкая, быццам жабрачка, спаткала мяне тамака, як я заплакаў, калі вы разьбегліся, пашкадавала, а потым выняла з торбачкі чырвонца і дала...

Габрусь. Ну, дык табе гэнага і знаходзіць ня трэба было саўсім, бо меў-бы ты два і быў-бы ты за мяне багацейшы, а цяпер, дык усё добра!

Гальляш. Няхай ужо ты будзеш багаты, — я ня злую, ... але сьбраваць з табой больш ня буду.

Габрусь. І ня трэба, як сабе хочаш. Я вась пайду за свае грошы пернікі купляць. Як куплю, то, мусіць, папросіш, але ня дам. І табе (да Тарэскі) ня дам ня будзь гэткай вострай.

Тарэська. Я і за свае здолею купіць, — мне матка шастак на цукеркі дала, а ад цябе дык і сама не газьму.

Габрусь. Накупляеш ты шмат на свой шастак! (Да хлапцу). Хадзем, хлопцы, сягоньня я ўсіх пачастую!

Гандл. лас. (акружаная дзяцьмі, гавдлючы праз увесь час паміж адказамі, што колькі каштуе, заклікае купцу):

Пернічкі, ласотачкі,
Цукерачкі салодкія!....

Габрусь. Годзі, цётка, сьпяваць! Дай ты мне таго, што ў цябе ёсьць.

Гандл. лас. Чаго-ж, ласкавенькі?

Габрусь. Ды ўсяго. Ня помалу хачу браць. Дай мне на поўчывонца.

Гандл. лас. (Круцячы галавой). Ой-эй! А грошы-ж у цябе ёсьць?

Габрусь. (Падкідаючы ва рuce чывонцы). А гэта — ня грошы?

Гандл. лас. (Укланяючыся). Яшчэ якія! Зараз, зараз я табе ўсяго назьбіраю, — адважу (бярэцца адважываць яму цукеркі, первікі, і інш. Вялікая часць дзяцей, абступіўшы іх, дзвіцца на торг).

Гальляш. (З некалькімі іншымі дзяцьмі і Тарэскай, надышоўшы да Рускага перад гэтым, прыглядаўся да тавару). Дзядзька, колькі гэта люлька каштуе? (бярэ у рукі пекную люльку з даўгім крывым цыбуком)

Рускі. Неужэль курыш?!

Гальляш. Не, гэта я свайму татку купіць хачу, — ён заўсёды курыць, а люлькі добрай ня мае.

Рускі. А! Іш ты, і абтатцэ забота... Дорага, брат, пяць рублёў...

Гальляш. А колькі гэта будзе, — больш, ці менш за чывонца?

Рускі. Ха-ха-ха! Вот так купец! Да в чывонце, брапец ты мой, тры пяцёркі будзе. Разі у тебя червонец есть?

Г а л ь л я ш. (Кірае галавой). Есьць.

Р у с к і. Пакаж—настаяшнай лі? (Гальляш дае яму чырвонец: рускі агледзеўшы чырвонец, прабуе яго на зуб. Да сябе). Іш ты старинный дукатец, давнішняго золата! (да Гальляша). Настаяшнай! Я те, братец, за няво і трёх трубак не пажалею. (Аддае чырвонец).

Г а л ь л я ш. Не, я толькі гэту люльку вазьму. А гэты сьлізорык, дарагі?

Р у с к і. Да ентат худой, вазьмі вот палучша, дваццаць пяць копеечек. Завяловскі, брацец, как бритва!

Г а л ь л я ш. Добра. А кніжкі гэтыя па чым?

Р у с к і. Енті?—Па три капеечкі. А вот—Францыль—Венціан антирэснай расказ. Вот ещо Ілья Мурамец — чудо богатырь, он всех на сьвете сільней богатырей был.

Г а л ь л я ш. Як богатыр,--за ўсіх багацейшы?

Р у с к і. Да нет-жа, сільнея всех! Дуж больна был, как тут у вас говорят. А вот іщо—Персідскія сказкі, тысяча і одна ночь—развлекательная, брат ты мой, чтенія!

Г а л ь л я ш. Дык я гэтыя кніжкі куплю: вось гэту, гэту, гэту, гэту і гэту. Па чым у вас гэтыя напарсткі, трэба маме адвін купіць?

Р у с к і. Пятнаццаць капеечек. А іщо чіво возьмёшь?

Г а л ь л я ш. Нічога болей...

Дзядзька, а колькі за гэтыя каралі?

Р у с к і. Рублішччка, рублік, раскрасавіца! Возьмёшь?

Т а р э с ь к а. Рубе-е-ль?.. Не, не вазьму...

Г а л ь л я ш. Чаму, яны-ж пекныя?..

Т а р э с ь к а. У мяне столькі грошай няма,—рубля.. Мама толькі шастак дала..

Г а л ь л я ш. Дык бяры, я за цябе заплачу, колькі ня хваце.

Тарэўска. (Радасна). Можна?

Гальляш. Бяры, бяры. (Да Рускага). Зьнімеце ёй, дзядзька, гэтыя каралі.

Рускі. Вот маладчына. На носи, раскрасавица! (Аддае каралі Тарэўцы на шыю).

Гальляш. (Да Рускага). А цяпер зьлічэце, колькі за ўсё мушу плаціць?

Рускі. (Бярэцца лічыць, усе складаючы разам. У той час, як ён гаварыў з Гальляшом, Гандлярка ласоткамі наважыла і аддала Габрусю некалькі пакунваў. Адтрымаўшы ад яго грошы, пакруціла галавой і аддала іх Габрусю вавал. Ён падаў другі чырвонец).

Гандл. лас. (Паглядзеўшы на чырвонец, з злосьцю да Габруса). Што ты мяне ашукаць хочаш? Дзець мне нейкія асьмакі мядзянныя. Давай чырвонца!

Габрусь. Дык я-ж вам даю...

Гандл. лас. Што ты мне даеш?! Паглядзі сам, што ты мне даеш? (Тыкае яму пад нос чырвонец).— Гэта-ж чыстая медзь, якое-ж гэта золата. Аддавай, што набраў! Аддавай зараз-жа ўсё!

Рускі. (Абярынуўшыся у іх бок). Іш ты крик какой, што-й то сделалось? (Да Гандляркі ласоткамі). Ты чаю, суседка?

Гандл. лас. (Адабраўшы усе ад Габруса паказвае чырвонец Рускаму). Як-жа, дзівецся, людзі добрыя, які ашуканец: набраў, набраў, набраў усяго на чырвонца, а як плаціць прышлося, — дык медзякамі хоча аддаваць,—паглядзі ты якія ў яго чырвонцы.

Рускі. (Узяўшы чырвонец у рукі). Эва! (Падміргіваючы). Іш ты, абманік. Како,-ж это золото. Нясі дамой, пусть яво там табе на золото обменяют! (Аддае чырвонец Габрусю).

Габрусь. (Паглядзеўшы на ляжачыя на яго далоні чырвонцы і паказуючы іх Рускаму, грыху зьмяшаўшыся). Чым-жа гэта ня золата, я-ж у таты відзеў такія самыя грошы?

Рускі. (Глядзіць яму на руку). І пра золотыя, по всей форме! Покаж, покаж-ка... (Бярэць абодва чырвонцы у сваю руку, здзівована глядзіць на іх). Вот так штука! Навождзеніе... Настояшчыя медзякі.. Ну ка, возьмі.

Габрусъ. (Прыймае ад яго чырвонцы і трымае на руцэ).

Рускі. (Глядзіць на руку Габрусю. Хлопае сабе па паддзуды). Упяць-жа золта! Дай-акосъ. (Бярэ чырвонцы у сваю руку). Упяць-вот медзякі! (Аддае Габрусю чырвонцы). Накосъ тебе твое золато назад, пусть оно с тобой будет, а нам такова ненадобе, мілай! (Да Гальяша). Пакаж свой, может і твой золотой с евоным одной фабрики. (Бярэ ад Гальяша чырвонец). Не-е!. Вот энтот как раз золото. (Прабе чырвонца на зуб. Вот где правда-то! Золотой без всякой хитрости. (Да Габруся). Иди, иди отцѣдава з своим золотом: неправильное оно... (Да Гальяша). А твой возьму. Сколько тебе сдачи-то? (Лічыць, потым аддае Гальяшу тавар і рэшту і пры гэтым надта ласкава гаворыць і сьмяецца).

Габрусъ. (Разчараваны адыйшоу, яго абступіла гурба дзяцей). Якіх ім яшчэ іншых грошай треба. Праўдзівыя чырвонцы, а яны не бяруць...

Тодар. Калі-ж, бачыш, твае чырвонцы якіясь дзіўныя: як іх хто другі ў рукі возьме, дык зараз медзякамі робяцца.

Габрусъ. Ну глядзі-ж, — золата?

Несколькокі. Золата, золата!

Мікалай. А цяпер дай мне патрымаць.

Габрусъ. На, патрымай.

Мікалай. А цяпер медзякі!

Габрусъ. Няпраўда! Гэта ты падмяніў, — аддай мае чырвонцы!

Мікалай. Калі я іх падмяніў, што ты? На вазмі іх назад сабе.

Габрусь. Не вазьму, не вазьму, — аддай мае чырвонцы!

Мікалай. (Схапіўшы Габруся за руку і уважыўшы у яе чырвонцы). На, вазьмі! Ну што, ізноў, чырвонцы?

Габрусь. (Амаль-што ня плачучы). Не хачу, не хачу я такіх грошай, калі яны хвальшывыя! (Хоча кінуць іх, але, убачыўшы жабрачку, спыняецца і, нешта падумаўшы, падыходзіць да яе і пытаецца). Прадаеш, бабка?

Жабрачка. Прадаю, дзеткі, ўсё прадаю што каму знадобіцца.

Габрусь. Ну дык маеш табе два чырвонцы, а я ў цябе на іх тавару набяру. (Да сябе) Старая, сьляпая, дык можа ёй і ўдасца ўсунуць!

Жабрачка. (Вярэ ад Габруся грошы). Можна, можна і такі гандаль зрабіць. (Разглядаючы чырвонцы). Хаця я і не дабачу трэшкі!.. Але-ж ты мяне не, ашукаеш? Гэта і праўда золата?

Габрусь. (Глядзіць ей на руку. Да сябе). Ізноў медзякамі парабіліся! (да яе). Золата, бабулька, золата!

Жабрачка. (Адпускаючы чырвонец у кашук). Ну дык выбірай, што спадабаеш.

Габрусь. (Да сябе). Гм, што-ж тут выбраць — усё старызна нейкая.. (Паднімае з зямлі чашку). Колькі гэта чашка?... (выпускае чашку з рук, яна падае і разьбіваецца на чаранкі і таксама разьбівае некалькі шкляных рэчаў). Ах!

Жабрачка. (Адначасна). Ах, што ты нарабіў! Хай цябе з тваім чырвонцам, — ты ж мне больш, як на два чырвонцы патраціў, мае дзеткі!

Габрусь. Нічога, я заплачу...

Жабрачка. (Разлавава). Заплачу, заплачу!.. Ты думаеш мала мне шкоды нарабіў? На табе

лічы сам!.. (Збірае чаранкі і, паказуючы іх Габрусю, вылічае, колькі каштуюць пабітыя ім рэчы).

Г а л ь л я ш. (каторы перад гэтым перайшоу да латака Гандляркі ласоткамі і, накупляюшы у яе усяго, палез у кішань па грошы, выняў руку з кішаня і, убачышы зноу свой чырвонец замест дробных, адтрыманых ім рэштай, кідаецца ад Гандляркі ласоткамі да Рускага). Дзядзька, ці я вам грошы аддаў?!

Р у с к і. Ты-та? Атдал, атдал, малой. Во он твоей золотой. (Адкрывае сваю каліту і глядзіць туды вытаращчышы вочы; да сабе). Фью!.. Вот так иголачка... А видь золотой то был всяво один, явонай... (працершы вочы, заглядае зноу у каліту, да сабе). Іш ты, все денегі золотымі сделалісь! (Выняўшы з каліты адзін залаты да сабе). Золотой, і с щербінкой! (Выймае другі, трэці, яшчэ некалькі і, паглядзеўшы, кладзе іх назад). І всё со щербінкамі, как я на-зуб пробовал! (Да Гальяша) А... ты чаво?

Г а л ь л я ш. Бо... бо вы-ж мне давалі рэшты сярэбранымі рублямі, пяць, здаецца, далі, а ў мяне зноў адзін чырвонец у кішані!..

Р у с к і. (Ня верачы) Вре?.. Покаж-ка! (Паглядзеўшы на Гальяшоу чырвонец, выймае з каліты адзін з сваіх і, паляжыўшы іх адзін ля аднаго на далоні, кажа да сабе, здзіўніўшыся). Іш ты, как родныя братцы! (Кладзе яшчэ адзін чырвонец на далонь). Ентат такой-жа (Аддае Гальяшу чырвонец) Заплатил, заплатил, мілай, всё сполна. Можеш идти! (Да сабе). Вот дзиво-то. Никогда такова со мной ещє не бывала. Эх, уходит надо! Довольно заработал, будет с меня. (Жвава збірае усе свае, звязывае і, моўчкі міргаючы гандлярцы ласоткамі, ідзе з торгу).

Г а л ь л я ш. (Паціскаючы плячыма). Як яно так? (Ідзе да гандляркі ласоткамі). Колькі Вам трэба, пѣтачка?

Г а н д л. л а с. За пернікі рубель, за цукеркі гэтыя паўрубля, за гэтыя... (Далей гаворыць і лічыць нешта, але што—ня чуваць).

Ж а б р а ч к а. (Да Габруса). Ну, ты-ж тут шкоды нарабіў на ўсе твае грошы. Што цяпер будзе?

Габрусь. Я ня ведаю што. Як-жа так: я два чырвонцы аддаў і нічога ня куплю... (Жабрачка далей нешта гаворыць: ня то шкадуе Габруся, ня то яму выгаваруе).

Гандл. Лас. (Да Гальяша, узяшы ад яго чырвонец). Табе шэсьць рублёў трэба рэшты. Толькі, — ці ня кепскі твой чырвонец, як у таго хлапца?

Гальяш. Ня ведаю, глядзеце самі...

Гандл. Лас. (Кінушы чырвонец аб дошку.) Добры, зьвініць. Знача табе шэсьць рублёў з палавінай. (Выймае з кішані на фартух грошы і дае Гальяшу.) На табе: рубель, два, тры, чатыры, пяць, шэсьць... На табе паўрубля... Ой не, гэта твой чырвонец! (Выймае другія грошы.) На табе... Што гэта зноў твой чырвонец, чаго ён у рукі лезе? На табе... (Глядзіць у кішаню і рукой шукае тамака паўрубля; раптам кажа да сябе.) Братухны тут-жа адны чырвонцы! Самае золата! Вось дык дзіва! (Да Гальяша, жвава). Я табе лепей гэты вялікі пернік за паўрубля дам! Возьмеш?

Гальяш. (Радасна). Вазьму, вазьму. Дзякуй, вазьму, цётка.

Гандл. Лас. І табе дзякуй за добры гандаль [Гальяш, абдылаючы дзяцей пернікам і цукеркамі, ідзець з імі да гандляркі вопраткамі. Гандлярка ласоткамі жвава збіраецца і вывозіць свой тавар, заглядаючы па дарозе у кішаню, сьціскае плячыма і гаворыць нямоцна]: Адзін чырвонец быў а тут... Як яно зрабілася? Во дзіва!

Зьява 8-я.

Тыя-ж без Гандляркі ласоткамі, Рускага і Сьляпога, каторы выйшаў яшчэ раней апіраючыся на хлопчыка.

Габрусь. (Да Жабрачкі). Дык што-ж, бабулька, вы нічога і не дасьце за мае грошы?

Жабрачка. Шкода цябе, дзеткі, што з табой зрабіць і ты не саўсім вінаваты, што твае

чырвонцы шчарбаты. Трэба табе цацку якую даць... На! (Дае Гарбусю цацку).

Габрусь. Што гэта за цацка? Нейкая кішка...

Жабрачка. А ты спрабуй, надзьмі яе, дык і ўбачыш, якая гэта цацка.

Габрусь. (Дзьме у кішку і выдзьмувае пухыр, на якім нарысавана нейкая морда: як толькі скончыў дзьмуць, пухыр моршчыцца і з пісам робіцца зноў падобным да кішкі: Усе дзеці кругом сьмяюцца, сьмяецца і Габрусь). Ого, які чорт, з пісам! (Зноў надзьмувае цацку, якая потым так сама з пісам зьмяняецца. Да Жабрачкі.) Бабка, пазволь мне яшчэ на гэтай скрыпцы пайграць!

Жабрачка. Пайграць можна, толькі струны не парві.

Габрусь. (З паунасьцю). Ну, я не парву! (Бярэ скрыпку і пачынае йграць. Надзіў пальцы яго працуюць, як сьлед, смых ходзіць, як траба, чуецца музыка по-тай падобная да „Львоніхі“. Усе кругом слухаюць. Да музыкі падыходзяць дзеці і ад Гальяна, які купіў сабе у гандляркі вопраткамі шапку белую, белую сьвітку з сівімі аблямоўкамі, боты з надкоўкамі, і усё гэта панадзяваў, завязаўшы старую вопратку і усё, што панакуляў у Рускага і у Гандляркі ласоткамі, у хустачку. Гальян аддае свой чырвонень гандлярцы; тая дае рэштты, а потым, паглядзеўшы у кісу, раптам дае Гальяну дарагі паяе і, кінушы галавою што плаціць больш ня трэба, што-момант заглядаючы у кісу і часам выймаючы з яе чывонцы, паспешна зьбірае, складае усю сваю крану, і мяркуецца йсьці. У гэты момант моцны гук як бы ад вялікага барабана, альбо ад ружжа пужае усіх. Габрусь спалохаўшыся кідае граць і апунчае рукі з скрыпкай і смычком.)

Жабрачка. Ой, што гэта?

Габрусь. (Глядзіць на скрыпку). Струна парвалася... апошняя...

Жабрачка. (Злосна). Давай сюды скрыпку! Казала табе струны не парві, такі парваў, давай скрыпку! (Збірае у яго з рук скрыпку). Ідзі сабе, доціць ты мне шкоды нарабіў!

Габрусь. (Таксама злучаючы). Бяры сваю скрыпку! Я яе ня зьёў, а што струна парвалася,

дык я хіба вінен.. (Убачыўшы Гальляша). Ого, як выстраіўся, як павук перад калодай, бачыш, які пышны! (Праходзіць міма Гальляша, каторы, нічога яму не адказуючы, надыходзіць да Жабрачкі).

Г а л ь л я ш. (Падыходзячы да Жабрачкі і не пазнаўшы яе). Дзень добры, бабулька, ці ня прадаеце скрыпкі?

Ж а б р а ч к а. Прадаю, ўсё прадаю. Ты хіба йграць умееш?

Г а л ь л я ш. Не, наўчыся-б можа.

Ж а б р а ч к а. А-а! Добра, добра, можаш купіць.

Г а л ь л я ш. А што Вам за яе даць?

Ж а б р а ч к а. Чырвонца, дзеткі, аднаго чырвонца! Хаця яна больш варта, але тут адзін бусайла на ёй струну парваў. Але струну я табе дам, і сьма навет начаплю. (Бярэцца начапляць струну. У часе гэта.. зьявілася гутарка з Жабрачкаю Габрусь, перайшоўшы на правы бок сцэны, застаюцца і надзьмувае свой пазур, але той неспадзевана лопецца, што выклікае дружны сьмех акаляючых Габруся дзяцей. Габрусь са злосьцю кідае пазур воб зямлю і йдзе саўсім з рынку, а дзеці абступваюць Жабрачку і Гальляша).

З ь я в а 9-ая.

(Стыя-ж, без Габруся).

Т о д а р. Колькі ты заплаціў за боты?

Г а л ь л я ш. За ўсё аддаў 12 рублёў, а паясок мне крамніца за пяць залатых аддала, бо ня мела рэшты.

Ж а б р а ч к а. (Падняўшы галаву). Дванаццаць рублёў? Скуль-жа ты такі багаты, адкуль твае грошы?

Г а л ь л я ш. Мне адна бабулька падаравала чырвонец.

Ж а б р а ч к а. Цэлы чырвонец?.. За што?

Г а л ь л я ш. Бо мы гулялі каля вёскі і той хлопец, што струну парваў, знайшоў аднаго чырвонца, а я другога, а ён у мяне ўзяў, ды мой

Чырвонец і адабраў,—ды яшчэ мяне штурхануў, а сам уцёк. Я заплакаў ад крыўды, а мне бабулька... (Пазнаўшы Жабрачку). Ды гэта-ж вы былі, мусіць!

Жабрачка. (Удаючы, што ня помніць). Я?

Калі? Не! Я табе нічога...

Гальляш. А я думаў, што тая самая... Ну дык другая, надта падобная да Вас бабулька дала мне чырвонец, а калі я сягоньня пайшоў сабе купляць, дык што ні куплю—той чырвонец назад да мне варочаецца, вось і накупіў усяго, і цяпер ён у мяне ёсьць—хачу ў вас скрыпку ўзяць.

Жабрачка. А-а, дзіва якое, пакажы-ж, пакажы свой чырвонец!

Гальляш. Во ён, маце. (Падае чырвонец).

Жабрачка. (Трымаючы скрыпку у руцэ, бярэ чырвонец і, паглядзеўшы на яго, кажа да сябе). Быў ён новы і гладкі, а паміж людзей пахадзіў—пашчарбаціўся. Кажуць доля... доля... самі людзі шчасьце шчарбатым робяць: не сваё, дык чужое. (Да Гальяша). Ну вазьмі, дзіцятка, скрыпку. Грай, сябе цеш, ды людзям пацеху рабі. Яны часта самі сябе крыўдзяць, а потым на долю наракаюць... Спрабуй заграй...

Апошняя сцена.

Гальляш. (Бярэ скрыпку і пачынае йграць, спачатку разанушы нечаладу колькі разоў на струнах. Паволі з-пад яго рук выплывае пекная музыка, каторая усе мацнее і мацнее. Нота музыкі вяселая, але спакойная, гаворыць аб ясным сонечным дні, спакоі на палёх і на усім свеце, аблітым радасьцю жыцця. Усе дзедзі слухаюць гэту музыку, як зачарованыя. Жабрачка паціху збірае усе назад у свае клумкі і, напрыкметна выходзячы з сцэны, гаворыць, абарачываючыся да Гальяша): „Гэты будзе граць, ён нікога не пакрыўдзіць, ён не парвець струнаў... ні сваіх, ні чых“... Пасля яе выхаду, да музыкі Гальяша прылучаецца музыка званю. На сцэну выходзіць зноў сьляпец з лераю. На твары яго яснасьць, як бы ён бачыў рай).

З А С Л О Н А.

НЯ УСЕ ТОЄ ПОРАХ, ШТО У ПОРАХУ ЛЯЖЫЦЬ.

А Б О

Дзіўны лапаць.

Назка ў адным абразку.

А С О Б Ы:

Пастушок, вясковы бойкі хлопчык гадоў 10—12.

Шымановіч.

Галяковіч.

зладзеі з места, адзеты памяшчанскаму. Шымановіч здаравейшы за Галяковіча, мае грубейшы голас і заўсёды як-бы на нешта насуплены. Галяковіч мае рухлівы твар, па каторым надта скора пераходзяць міны, паказваючы, што мае на мысьлі. Вясёлы чалавек наогул.

Лапаць, але... хіба-ж з лапця асоба?

У АДНЫМ АБРАЗКУ.

На сцэне—дарога, каторая йдзе каля лесу. На тыльным пляне зараз-жа за дарогаю пачынаюцца нівы, за імі у далічынні там сям віднеюцца узгоркі, апушаныя дробнай кудзёркай, а яшчэ далей віднеюцца верхнейкай будыніны—цэрквы, ці то касцёлы, за далечыней не разьбярэш. Пры адкрыцці заслоны, на сцэне пуста.

Зьява 1-я.

Пастушок (Выходзіць з правага боку, пама-хуючы пужкай. Праз плячо у яго правешана берасьціная труба. Гаворыць, разважаючы): Ну і доля нашая, пастухоўская, крычы: „куды, Раба“, „куды, Падласа“! Гнёзды, праўда, можна яшчэ часамі папароць, дык, зноў-жа, птушанят шкода.. Эх! Як вырасту, аніяк пастухом ня буду! (Ідзець па дарозе і напатыкае стары, з кавалкам гнілой аборы, лапаць. Паднімае яго і, на-весаляюшы, кажа): Ага, знаходка! (Аглядаючы з усіх ба-коу лапаць): Ну во! — Такое й шчасьце пастухоў-скае: знойдзеш часамі лапаць стары на дарозе, альбо ў лесе ды кавалак гнілой аборкі; а да чаго вось такое шчасьце, (паказуючы лапаць), да чаго та-кое сьмяцьцё прыдасца? На рэчку пусьціць, дык і то на дно пойдзе. (Хоча адкінуць лапаць у бок і ужо намяркаваўся гэта зрабіць, аж тут яго перапняе невядомы голас):

Голас (Хрыпаваты, стараваты, як-бы надарнеу-шага шмат чалавека): Ой, не наркай на шчасьце! Не гань таго, што само ў рукі даецца. Даронаму каню, кажуць, у зубы не глядзяць, а ня ўсё тое порах, што ў пораху ляжыць

Пастушок (Страх здавіўшыся, апусьціць руку з лапцем доле і аглядаецца кругом:—хто-б гэта гаварыў? Пы-таецца, крыху здэтанававшыся): А хто гэта гаворыць?

Г о л а с. (Чуецца з таго боку, у якой рука пастушок трымае лапаць): Ды я-ж, лапаць!

П а с т у ш о к. (Падняўшы лапаць перад сабой, сумляваючыся): Ты хіба гаварыць умееш?

Л а п а ц ь. (Гэта і раней быў яго голас, апрыскліва). А ты бяз вушэй хіба? Чуеш-жа сам, што гавару.

П а с т у ш о к. (Разсьмяшчыўшыся, махае лапцем у паветры, і зноў падняўшы яго перад сябе): Ха-ха-ха! Во дзіва. А каб ты скіс з гэтакім лапцем! (як-бы да публікі). Вось усе кажуць „просты, як лапаць“, „дурны, як лапаць“, а тутака,—маеш!— Ні лапаць, нават,—атопак, а гаворыць! Сьмеху варта, далі-пантачкі! (Сьмяецца).

Л а п а ц ь. От відаць, што ты дурнейшы за ўсякі атопак! Дзіву даўся, што лапаць гаворыць!.. А чаму табе ня дзіва, як маўчыць лапаць?

П а с т у ш о к. (Зацікаўлена): А нашто трэба, каб ён гаварыў?

Л а п а ц ь. (Навучаючы): Запытайся „чаму“, ды ні „нашто“? Вось, напрыклад, каб такі ўзьвей-вечер, як ты, ды цябе на нагу адзеў, ды пайшоў-бы гайсаць, падаць па твоему, калоцячы цябе аб камні, ды аб жвір рэзаць, ды аб гальлё драць, — як-бы ты тады быў? Ні маўчаў-бы, пэўне!

П а с т у ш о к. (Жартаўліва): Ого-го, які ты краснабай! Ну добра!—Цяпер я па твоему запытаюся: чаму лапаць маўчыць?

Л а п а ц ь. (Раздумляючы): Бо-о..

П а с т у ш о к. (З сьмехам): Бо мусіць дурны лапаць!— Дурны лапаць, як бот!

Л а п а ц ь. (Сьрдзіта): Ілжэш, я з ліпаваго лыка зроблены, знача ня бот!

П а с т у ш о к. (Паблажліва): Ну добра,— годзі сварыцца, пачнем мірыцца! Якую-ж ты мне карысьць даць можаш?

Лапаць. (Сардвіта): А вось такую, што й не хачу табе сказаць!

Пастушок.—Чаму?

Лапаць.—Так сабе. Бо ты дурны!

Пастушок. (Жартам): Як лапаць?..

Лапаць. (З вялікай злосьці аж заварушыўшыся у руках у пастушка):—Як бот!!! Як дзьве... Як дзьвесце пар ботаў у адной кучы!

Пастушок. (Заспакойваючы): Ну добра, лапцік,—хай буду я дурны, толькі ты ня злуй... Ну, лапцік... Міленькі... Досыць змаваць, я болі ня буду!

Лапаць. (Зьмягчаўшы, але яшчэ бурчліва): А-а! Гэтак спачатку трэба было, гжэчнінька, а не наругаючыся!

Пастушок. (Шчыра). Ня буду, дадушы, ня буду болі!

Лапаць. (Яшчэ мягчэй): І ня трэба! — Дарма, што я толькі лапаць, а як табе дапамагу, як захачу,—ого-го!

Пастушок. Як-жа?

Лапаць. (Саусім зьмягчаўшы): А во як: памажы ты мяне за пазуху, каб мяне людзі ня бачылі, дык усё будзеш ведаць, што другія думаюць, ніхто ад цябе з сваімі думкамі не схаваецца.

Пастушок. (Радасна і здзівована). О-ой! — Няўжо праўда?

Лапаць. (Зноў запаліўшыся): Сам ты ілжэш!

Пастушок. (Ад здзіўленьня шырака расчыніўшы вочы). Ды я-ж не кажу, што ты ілжэш?!

Лапаць. (Гняўліва): Але падумаў! І ніякага табе дзела няма, адкуль я ўсё ведаю! Замалы ты яшчэ, каб усё ведаць.

Пастушок. (Шчыра): Лапцік, лапцічак!—Ня буду, ніколі ня буду! Ня злуй, лапцічак! Бо я-ж дурны!..

Лапаць. (Весела, палблагліва). Гэ - гэ - гэ! — Прызнаўся! Ну добра, добра, хавай мяне за пазуху, ды і поўдзем. Там твае каровы даўно думалі, як-бы ім у дзеравенскі авёс убіцца.

Пастушок. (Успомніўшы аб каровах, з імшэту:) Няўжо?

Лапаць. (Вяз влосьці): Пакінь ты гэты звычай — пытаць ды пералытываць! Кажу: ідзем — значыць ідзем.

Пастушок. (Пасьпешна хавваючы лапаць за пазуху) Ідзем, ідзем!.. (Бяжыць у той бок, адкуль прыйшоў. Праз хвілінку чуюцца яго голас; „куды, Раба! А каб цябе!“)

Зьява 2-я

На дарозе з праціўнага боку выходзяць Шымановіч і Галяковіч, — аглядаюць з места. У кожнага з іх за плячыма здаровы мех.

Шымановіч. (Запыніўшыся, да Галяковіча): А што, пане Галяковіч, чы не пасядзім часамі край дарожкі? Нешта я замарыўся, ногі як не свае, — ледзьве перастаўляю.

Галяковіч. Захватай, захватай пане Шымановіч. І мне па праўдзі кажучы гэтая (падмігвае на сваю торбу) „бульба“ плечы адабрала! Але... можа (паказвае на лес) ў лесі зацішней будзе?

Шымановіч. Ды й тутака не гасьцінец, ня вельмі ходзяць. Можам спакойна пасядзець. — А ў лесі яно, праўда, зацішней, — але ж камары, пане Галяковіч..

Галяковіч. (Згаджаючыся). Ну, то й сядзем пане Шымановіч.

Шымановіч. (Ківае галавой): І адпачнем...

Галяковіч. І перакусім (падмігваючы на торбу Шымановіча), чым Бог паслаў.. (Або сядваюць на мякы налі дарогі і скідаюць свае катомкі з плеч).

Шымановіч. (Выймаючы з кішані бутэльку, ківае галавой): Але! І перакусім... Хлебам нашым што-дзенным...

Галяковіч. Га-га-га! Емка сказаў, пане Шымановіч! (Жыва бяра з рук Шымановіча бутэльку і адкаркаваўшы яе): Бывайце здаровы, пане Шымановіч! (Пьець з бутэлькі).

Шымановіч. (Матанушы галавой): На здароўе! Абы-б не цераз край...

Галяковіч. (Пьючы). О.. Не... (Адціушы палавіну трунку з бутэлькі, кракае і, абціраючы рукавом вусы, другой рукой паднімае бутэльку у гару, як бы адзіраючы, ці столькі адціу, колькі трэба, а потым аддае бутэльку Шымановічу): Трымайце, пане Шымановіч, каб ня ўпала—школа будзе, як разальецца.

Шымановіч. (Прыймаючы ад яго бутэльку): Ну, каб я бутэльку выпусьціў!—За здароўе! (Пьець).

Галяковіч.—На здароўе, за нашу ўдачу! (Вынімае з аднаго свайго клумку кавалак сала, некалькі яец, соль у паперцы, хлеб, нож. Усе раскладзе на вынятай з торбы паперцы, потым рэжа хлеб, сала). А цяперака закусім.

Шымановіч. (Паставіўшы ля сябе пустую бутэльку): Падмацуемса, казаў той! (Кожны з іх бяраць па кавалку сала і хлеба і з смакам закусюе. Аж пакуль ні зьяўляецца пастушок, яны, правячы свае гутаркі, закусуюць).

Галяковіч. (Жуючы). Праўду кажаце, пане Шымановіч, што мусім падмацавацца. Не малы-ж гэта кавалак дарогі перамералі, а сколькі яшчэ засталася да места!

Шымановіч.—Ну-у, цяпер клопат невялікі, лічы, што мы ужо ў месьце. Да вечару пасьпім, адпачнём, а потым, сам ведаеш, якія ў тутэйшым двары коні—як львы!—І агледзіцца не пасьпеем, як на месьці будзем!

Галяковіч. Каб жа толькі усё памысьна зыйшло! Каб толькі ніхто не пачуў, як будзем каламажку выпягваць, ды коні ўпрагаць...

Шымановіч. (З незадоволеннем): Ат! Што ў яго масьця за звычай—перад самай справай заўсёды, як варона праракуеш?! Коні ты ніколі ні краў, ці што? Чаго-ж баішся?

Галяковіч. (Трошкі вікавае). Бо звычайна... чалавек я сьмелы, а ў такім дзеле заўсёды неяк баю ж, пане Шымановіч. Хто яго згадае, як можна трапіцца: ні сам клаў... А цяпер суды — ведаеш якія!.. Так уцякаюць...

Шымановіч. (Перабіваючы, лецарліва): Аднак жа, як у паркву ты лез гэтыя ліхтары ды шаты (паказвае рукою на клумак Галяковіча) красьці, альбо калі вартваў, як я гэтыя шынькі, (паказвае на свой клумак), з клці ў гаспадара праз страху выцягваў, дык нічога з табой не сталася!

Галяковіч. (Абвімі рукамі удзімае яго). Ш-ш!— Вунь нехта за лесу йдзе... Чалавек нейкі!..

Шымановіч. (Аглянуўшыся): Які там чалавек,— падпасавіч! (Варочаючыся да перарванай гутаркі),— дык ня бойся, і цяпер нічога ня станецца.

Галяковіч. Ш-ш-ш!

Зьява 3-я.

Тыя-ж і пастушок.

Пастушок. (Вітаючы): Дзень добры паном!

Шымановіч. Здароў! Хто ты тут такі?

Пастушок. Пастух, паночку.

Шымановіч. Чый?—Дзераненскі?

Пастушок. Не, дворны. Дзеравенскія ў другім мейсцы быдла пасуць. А я ад двара.

Шымановіч. Дзе-ж ваш пан цяпер, ў двары жывець?

Пастушок. Ого, ў двары! Тата кажа, — „ні такі наш пан дурны, каб чакаць, пакуль яго

ў двары арыштуюць“. Няма нашага пана, яшчэ перад зімой некуды выехаў.

Шымановіч. За што-ж вашага пана ў двары арыштавалі-б?

Пастушок. Я хіба ведаю? Тутака кругом якія былі паны—ўсіх павывозілі. А пана Бянадысюка самога ня было, дык жонку і матку ўзялі...

Галяковіч. А хто-ж гэта іх браў?

Пастушок. Салдаты... Маскалі нейкія з места прыяжджалі.

Шымановіч. Хто-ж у вас цяпер у двары, калі няма пана?

Пастушок. Пан Ігнацы.

Шымановіч. Які пан Ігнацы—брат паноў, ці што?

Пастушок. Не, ня брат, камісар. І пратсядаціль...

Шымановіч. Пратсядаціль? Адкуль-ж ён узяўся?

Пастушок. Ды гэта ж наш Карнюк, парабак. Цяпер-жа ў нас у двары камітэт, а на вёсцы ёсць яшчэ камітэт.

Шымановіч. Камітэты?!.. Што-ж яны ў вас робяць?

Пастушок. Сварацца... Як начальства... Наш Карнюк усё дзэравенскага пратсядацеля лае.

Галяковіч. (Да сабе): Дай распытаюся, як у іх там, ці лёгка нам будзе коні ўзяць? (Голасна да пастушка). А якія-ж у вас цяперака парадкі? Добра?

Пастушок. (Маючы нешта сабе на мыслі, але удаючы нядбаласць). Го-о!—Добра, ды ішчэ як! — У нас парадкі цяпер: як толькі павячэраюць, дык зараз-жа і кладуцца спаць і такую храпку за-

даюць, што аж сьценны дрыжаць... Ня тоя, што раней!

Галяковіч. (Да сябе): Добра! Да пастушка). А хурманы як?

Пастушок. Што—як хурманы?

Шымановіч. (Груба): Ну, як яны, сьпяць так сама, ці гуляюць?

Пастушок. (Як раней): Дзе там гуляюць!— Сьпяць! Ды яшчэ раней кладуцца за парабка.. А цяпер, дык і мейсца зьмянілі: ня пры стайні сьпяць, а ў палацу.

Галяковіч. (Да сябе): Во лоўка! Значыць, конікі нашы!

Пастушок. (Да сябе): Ого! (Жыва паглядае на абаіх зладзеяў).

Галяковіч. (Да сябе): Замок у стайні зламаць і квіта!

Пастушок. (Як-бы пачушы яго словы). Не, паночку, — нават і замка ламаць ня трэба: цяпер у нас такі парадак, што ўсё парасчыняна, — бяры, што хочаш выводзь, што хочаш, вынось, што хочаш...

Галяковіч. (Трывожна да пастушка). А ты скулч ведаеш?..

Пастушок. — Аб чым? (да сябе) Ого!..

Шымановіч. (Ратуючы з клопату Галяковіча) — Што ў вас такія парадкі! (Да сябе): Д'ябал!

Галяковіч. (Да сябе): Як ён трапіў на думку, што мы хочам рабіць?! — Ці ня чуў, часамі, як гэты (асьцірожна паказуе на Шымановіча) мядзьведзь роў, што ў нас у мяхох ляжыць?

Пастушок. (Да сябе). Ого! (Да Шымановіча). Як жа мне ня ведаць, што ў двары робіцца, калі я сам з двара? Гэта было-б ўсё роўна, што па гары хадзіць, ды сонца ня бачыць. Тут ня трэба і д'яблам быць, (Да Галяковіча) ня тое, што чуць, як

гэты дзядзька (паказуе на Шмановіча) роў, што ў вас у мяхох пахована?

Шымановіч і Галяковіч (Ускочышы, разам): Што-о?!!

Шымановіч. (Аглядаецца на свой мех): Ці не разьвязалася часамі сала?

Галяковіч. (Аглядаецца на свой). Ці не прадраўся мех ліхтаром?

Шымановіч (Прыступаючы да пастушка). Хто тут роў па твоему і аб якіх мяхох ты гаворыш? (Да сябе). Ці ёсць тут яшчэ пастухі?

Галяковіч (Ласкава да пастушка). Табе, мусіць, здалося нешта, хлапчанё! Ніхто тутака ня роў, ды й мядзведзяў тут, здаецца, няма. (Да сябе, з страхам). Ня дай Бог, як зловьяць з крадзеным, ды яшчэ з цэрквы. А і за сала па галоўцы не паглядзяць!

Пастушок (Да сябе): Ага! — Цяпер я з вас нацешуся, паночкі. (Да владзеяў): тут і чуць ня трэба, каб ведаць, што вы цэркву абдзёрлі і ў дзядзькі Сымона з клеці сала выцягнулі, — па вас відаць. (Да Шымановіча). А пастухоў, нас дворных, некалькі і я зараз іх усіх паклічу, хай вас зьвяжуць, ды ў камітэт завядуць, альбо да камісара, каб вы ведалі, як на чужое дабро сквапіцца! Зараз! (Кідаецца у лес, адкуль чуваць яго голас): „Дзядзька Апанас! Дзядзька Мікалай! Яўхім! — Лавеце здадзёў, што цэркву абакрамі!“ (Чутно, як трубіць у рог).

Зьява 4-я.

Тыя-ж без пастушка.

Шымановіч (Да Галяковіча): Ну?
Галяковіч (Да Шымановіча): Ну?
Шымановіч Што рабіць будзем?

Г а л я к о в і ч. Уцякаць пане Шымановіч...
Хай яго ліха з хлопцам!

Шымановіч. А з гэтым (паказуе на клумкі),
як? Панясём?

Г а л я к о в і ч. Здурнеў хіба? Дай Божа
самім уцячы, а ня тоя, што з гэтым,—такі ціжар!
Бо, як зловяць нас гэтыя камітэты. [Махае рукой].

Шымановіч. (Шкадуючы:—Шкада!

Г а л я к о в і ч. (Жыва). Чаго болей шкада-
ваць: сваёй скуры, ці гэтага?

Шымановіч. (Нахмарыўшыся). Шкада!

Г а л я к о в і ч. — Ну, шкадуі сабе, калі хо-
чаш, а я больш сябе шкадую? (Кідаецца бегчы у лес,
у той бок, адкуль прыйшлі, але не па дарозе).

Шымановіч. (За ім у след): Куды ты, ў лес?

Г а л я к о в і ч. (Запыніўшыся, праз кусты ужо). А
ты хацеў, каб па дарозе? Каб нас на конях зараз-
жа дагналі? Нябось конскія ногі — ня нашыя. —
спрытнейшыя? Хадзем, бо я чакаць ня буду!
(Хваецца у лесе).

Шымановіч. (Азірнуўшыся на клумкі цяжка
уздыхае): Э-эх, шкада? [Паволі ідзець за Галяковічам,
азіраючыся на мяхі. Дайшоўшы так да кустоў, кідаецца
бегчы].

Зьява 5-я.

На дарозе нейкі час нікога няма. Потым з-за кустоў асыц-
рожна выглядае пастушок. Бачучы, што нікога няма, ен вы-
скакуе на дарогу.

П а с т у ш о к. Ха-ха-ха! Ха-ха-ха! Уцяклі та-
кі? Вось дзе настрашыў, дык настрашыў! Малай-
чына лапаць,—як ён спрытна мне падказваў, што
яны думаюць... Ха-ха-ха! Во дзівіліся!.. [Падыходзя-
чы да клумкаў]. А цяпер паглядзім, што ў іх сапраў-
ды ў гэтых клумках пахована [Разьвязвае мех Шыма-
новіча]. Ог-го-о! Паўнюсенькі сала. О зладзеі, —

гэтак чалавека пакрыўдзіць, увесь скорам выцягці!
Бярецца развязаць мех Галіковіча). А ў гэтым што?—
Бацюхны-сьветухны! (Выймае сярэбраны ліхтар). Ліх-
тары! (Другой рукой перабірае у мяшкі рэчы). Ай-я-й-
я-а! Гэта-ж яны, мусіць, усе абразы ў Залужжы
паабдзіралі! От зладзеі! (Кідае капацца у мяхох і ея-
дае на мяккі паміж імі, як-бы да публікі) І што рабіць
з гэтым? (Каротка падумаўшы): Трэба, мусіць, прат-
сядацілю сказаць гэта, хай робіць, як ведае, бо
ён-жа начальства. (Успомніўшы аб лапцю): Лапцік,
мілы лапцік! (Лезе рукой за пазуху выймаць лапаць).
Ты разумнейшы за ўсіх зладзеяў на сьвеце! (Выняў-
шы з-за пазухі лапаць і трымаючы яго перад сабой). Ты
чуў, як яны уцяклі?!

Лапаць (Хрышаватым голасам, здаволена): А
што, жук ты яловы, бачыш? Хэ-хэ-хэ!

Пастушок Бачу, бачу! (Увiдзеўшы сала і
хлеб на паперцы, што пакінулі зладзеі,— да лапця): А ця-
пер давай паналуднуем, тут і сала і хлеб ёсьць—
усё пакінулі— (Кладзе лапаць на калені і, узяўшы у рукі
кавалак хлеба і скрылік сала, пачынае есьці. Паказуючы у
публіку хлеб і сала): Хоць чужоге, ды ня крадзенае!

Лапаць (Павучаючы)—А заробленае!

Пастушок Так, лапцік, а заробленае!
А ты, мусіць, ніколі не прабаваў сала, ні чужога,
ні заробленага,—дай-жа я цябе хоць раз ім па-
частую, можа твой голас направіцца, хрыпкі ня
будзе! (Бярэ лапаць у адну руку, а другой хоча шмараваць
яго салам)

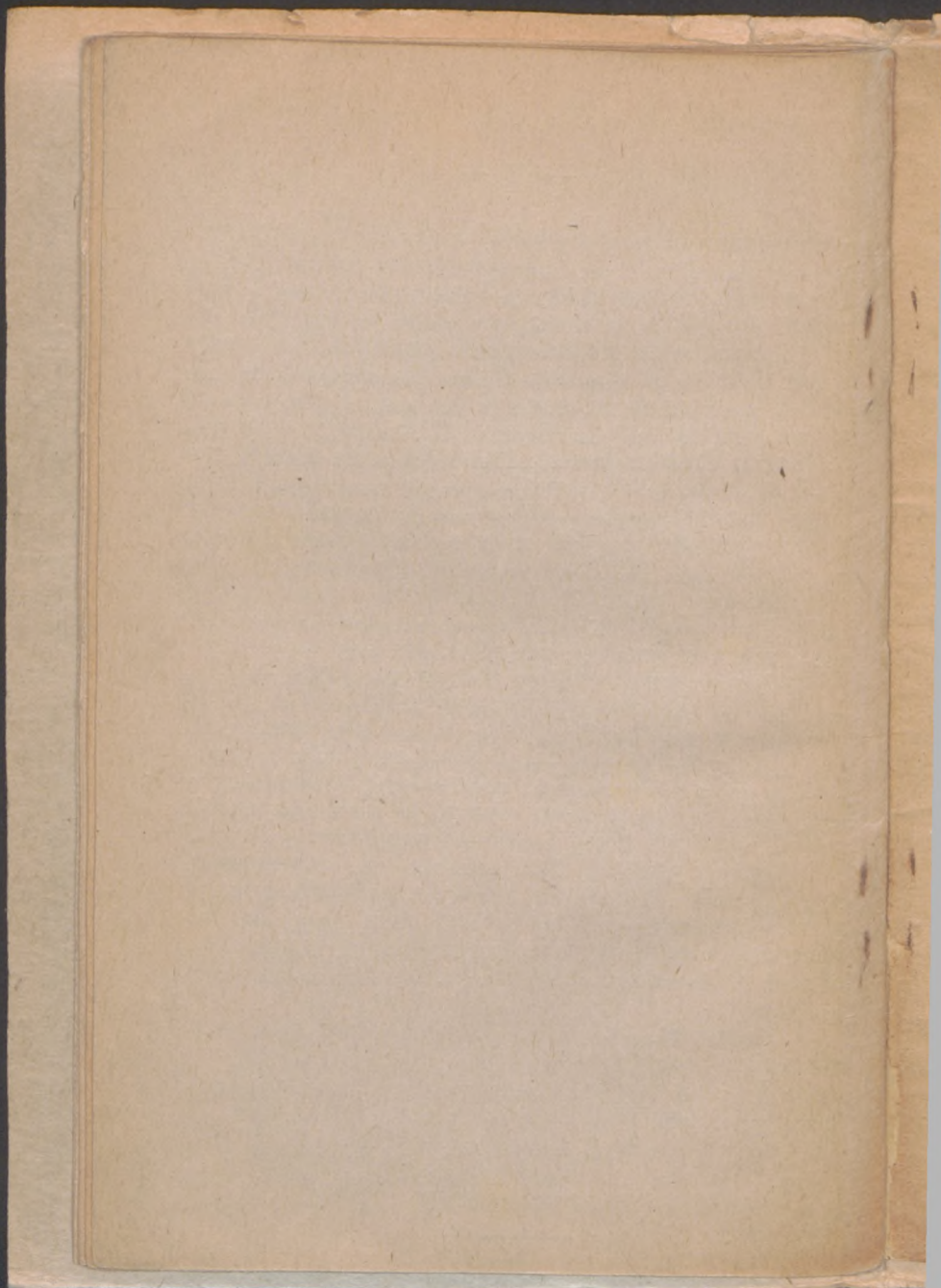
Лапаць (Крычыць) Пачакай азарднік, што
ты робіш!

Пастушок (Усьміхаецца у час гэтых слоў і апу-
шчае руку з салам)

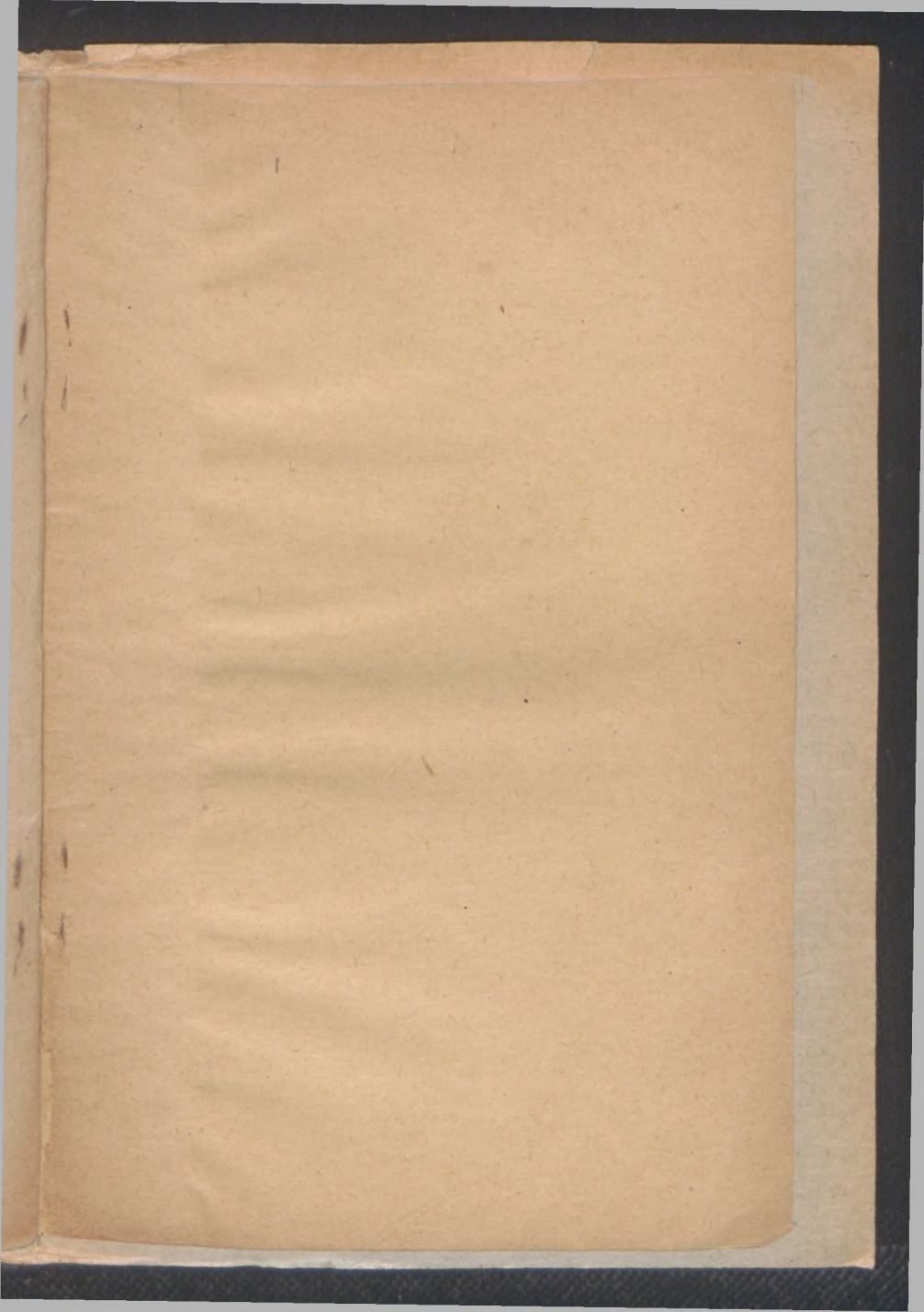
З а с л о н а

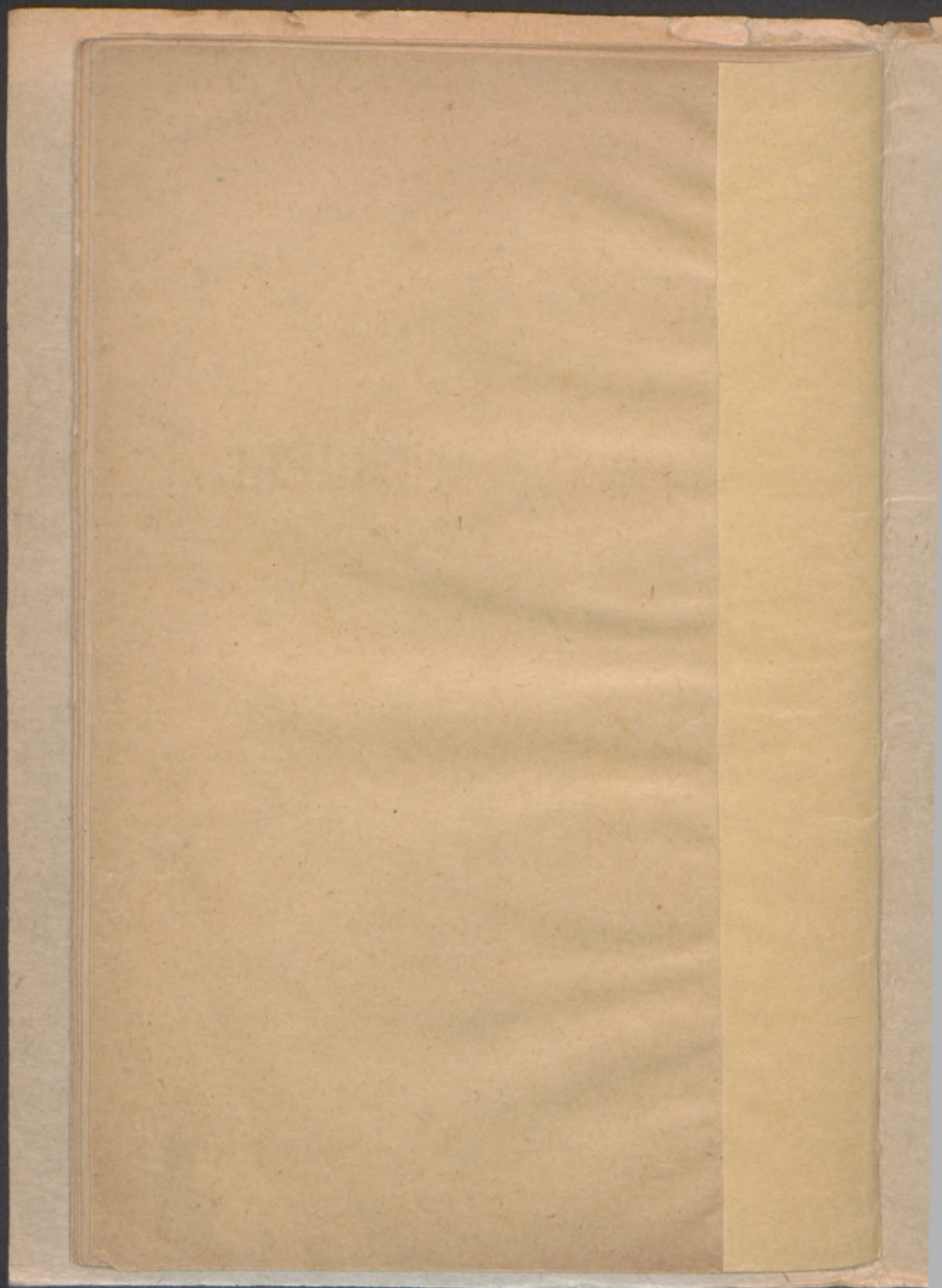
К А Н Е Ц

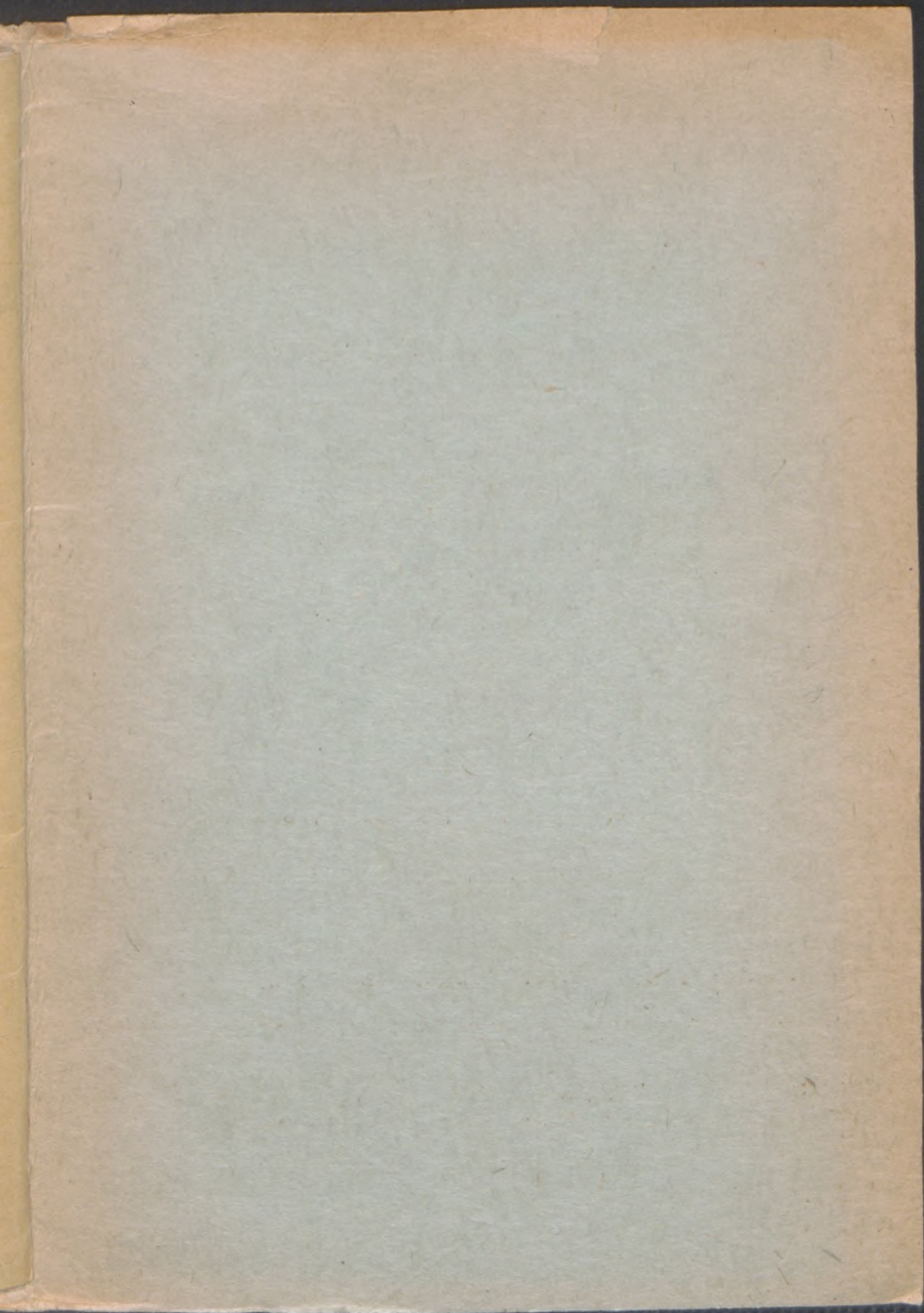

442067

Biblioteka Narodowa
Warszawa

3001019141006